

Ein hvala-karismatikari í Føroyum:

Grindadráp ósambæriligt við vanliga slakting

— sigur Sean R. Whyte, leiðari av umhvørvisfelagsskapi

Føroyar hava í nokur ár verið sum eitt annað Mekka fyri leiðarar ella potenssiellar stovnarar av umhvørvisfelagsskapum. Ein slíkur var her og vitjaði landsins myndugleikar í seinastu viku. Hetta var Mr. Sean R. Whyte úr Bretlandi.

Ein má undrast á tolið hjá politikarum og embætismonnum, at teir geva sær tíð at lurta eftir fólki, ið litið ella einki kunnu færa fram úttan kensluborið mæsn um djór, tey bert hava sæð á filmum. Var endamálið at fáa álítandi upplýsingar og nýta tær sakliga til at upplýsa um grindadráp, kundi ein skilt hetta. Tað skilst hinvegin, at vitjanin fyri tað mesta verður brúkt til at konsolidera eina felagsskap í heimlandinum og í sinum leikluti sum professionel grárikona at vinna meira pening millum fólk, ti «nú hevur man verið »out in the bush» og roynt at tosað fornuft við villmenninar.

«Blóðug tár»

Ein bretskur umhvørvisfelagsskapur, »Rescue Whale Project», sendi herfyri út myndir og postkort av hvalum, sum »gróta blóðug tár». Her stendur m.a. í einum myndateksti: »Nærri sinum modernaðu heimum og nýggju bilum koma heilar familjur við børnum og myndatólum fyri hugagóð at luttaka í føroysku piningar- og blóðhátíðarhaldinum». Ein »pyr seg sjálfan, hvat tað eru fyri fólk, ið skriva á henda hátt.

Serliga hugstoytt kennist hetta tá talan er um bretar, ti ongin tjóð í heiminum fremur aðaldrandi stórri og álvarsligari brotsverki móttvegis náttúruni og umhvørvinum við dálking av luft, sjógvi og landi.

Kannibalisma

Whyte helt blaðmanna-fund á Parnassinum á

Hotel Hafnia í seinastu viku. Her er helst pláss fyri øllum fjølmiðlum í Norðurlondum, men bert Sosialurin møtti upp. Whyte var kortini væl nøgdur, ti hann skuldi í sjónvarpið seinni um dagin fyri at kunna føroyingar við sjónarmið síni á grindahval, einum djórslagi, hann kennir sera væl úr filmum. Sum Paul Watson »antropomorferar» hann hvalir — heldur at teir hava menniskjansligar eiginleikar (teir t.d. »gráta») og at eta tvöst heldur hann mestsum vera tað sama sum kannibalisma.

Úrslitið av blaðmanna-fundinum var ikki so nógv ein samrøða, ti ein blaðsamrøða má byggja á okkurt minstamark av upplýsingum við tíðindavirði. Her var tverri ikki talan um nakað tilíkt. Hetta bleiv heldur til óformligt kjak um hvalir, djór og menn.

Fryntligur handilsmaður

Whyte er rættiliga eyðkendur bretskur handilsmaður, fryntligur á allan hátt og tosar suður-enska yvirstættadialekt. Hann sigur, at hann er uppvaksin á bygd. Seinni gjørdist hann stjóri á einari handilsfyrirøku.

Hansara tokki til djór gjørdi hann til ein ovurhugaðan grønmetsnjótara (vegetarianara). Grønmetsnjótning er eitt marglæti, fólk í fruktageðum londum sum Englandi kunnu gera til eina livsambitið. Hjá nógvum umboðar vegetarianisma eina livsáskoðan, ið lýst verður við týska orðafellinum: »Man ist was er isst» — maðurin er tað sum hann etur.

Tað er ikki heilt greitt, hvi hesin enski stjórinn knappliga ein dag fekk ein so ovurhonds stóran alsk til súgdjórini í havinum. Men í hvussu so er, just sum onnur knappliga bliva umvend ella stov-



seta eina sekt, so fekk hann eitt kall ein dagin og stovnaði umhvørvisfelagsskapin »Whale and

Dolphin Conservation Society». Felagsskapurin hevur tvey høvuðsendamál: at

bjarga springarum undir Peru og grind undir Føroyum frá teimum ófantaligu fólki, sum bígva her. Tað bleiv stutt og greitt hansara missión, at vegleiða hesi fólki í umráðandi ontologiskum og gastroomiskum spurningum.

Sum ein annar umvendur bleiv Mr. Whyte so deiliga immunur fyri vanligum viti og skili. Hann hevði jú fingið eina himmalska hvala-opinbering og tærvaði ikki longur rationellar forkláringar frá vanligum menniskjum, minst av øllum teimum avvarðandi íbúgvunum. Grundgevingar við traditið, torvi, sjálvsavgerðarrætti, stovnsmetingum o.s.fr. rinu als ikki við hann.

Ikki broyta bretska matvanar

Kortini sigur Mr. Whyte, at hann ikki er úti eftir at broyta heimin sum so. Fólk kann t.d. bliva við at eta bacon — ein kann ikki knappliga og úttan ávaring broyta matvanarnar hjá siviliseraðum fólki, eitt nú bretska tjóðini. Whyte vil stutt sagt geva fólkið loyni at eta kjøt — bert tvöst er forboðið (hóast tað er nógv sunnari føði enn bacon), ti tað tyðir at súgdjór í havinum mugu doyggja undir liðing. At djór, sum verða dripin á landi eisini pinast, hevur púra undirordnaðan týðning. Í tí sjálvgóða og fullkomiliga irrationella heimi, nógv umhvørvisfólk liva í, er tílíkt bert til at fletja tingini. »Djórini mugu drepað á humaniteran hátt», sigur Mr. Whyte avgjörður, »og hetta letur seg ikki gera við hvalir». So veit man í hvussu so er tað.

Liðingin

Men er yvirhøvur møguligt at drepa djór á humaniteran hátt? Er ikki alt dráp bundið við liðing av einum og øðrum slag?

Segði ikki tann størsti grønmetsnjótarin nakrantíð, at alt lívið var liðing?

»Tað er ikki bert møguligt at drepa djór á humanan hátt», endurtekur Mr. Whyte, »men hetta verður eisini gjørt á framkomnum sláturvirkjum í Bretlandi. Her doyggja djórini beinanvegin».

Her kundi blaðfólkið ikki aftra seg og greiddi Whyte frá tí, at hann sum ungur maður hevði arbeitt á einum sera framkomnum sláturvirkni í einum sera framkomnum og humanitert tilvitaðum landi, Svøríki. »Hetta var sláturvirkni í Kavlinge á Skåne, kent kring heimin fyri frálíkt bacon og sevjurikar steikir. Gyðingar í Skandinaviu hava so stórt álit á hesum sláturvirkinum, at teir koma her sjálvir til at fremja rituelt morð á neytum, ið, sum kunnugt, mugu drepað uppá ein biblíuløftestan hátt fyri at gyðingar skulu kunna eta kjøtið. Í hesum sláturvirkni vóru túsundtals grisar stúgv-aðir saman hvønn dag í litlar básar 12-18 timar aðrenn teir vóru dripnir. Fleiri kvaldust í básunum. Teir vóru síðani ríknir við elektriskum stoytum frá serligum lúttum inn á bondinum, ið flurru teir inn í avrættingarrúmini. Fleiri ferðir um dagin hendi tað, at onkur grisur kvaldist á bondunum ella svimaði av ótta og pinu orsakað av teimum elektrisku lurkunum. Arbeidsfólkið mátti tá taka í oyrini á grísum og royna at lyfta hann upp aftur, og tað hendi meira enn so at oyrini skrædnaðu av ósingini. Meðan hetta fór fram stoðu hinir grisarnir og yldu í ræðslu og deyða angisti. Tá ið teir komu inn í avrættingarrúmini, tóku veldugir jugoslaviskir slaktarar imóti teimum.

